

**INFORMACION
PËR PROKURORËT
PRANË SEKSIONEVE
TË TË MITURVE**

PJESËMARRJA E PSIKOLOGUT NË PROCESIN PENAL ME TË MITUR

unicef
for every child

Kodi i Drejtësisë Penale Për të Mitur parashikon një qasje të drejtësisë miqësore për fëmijët. Drejtësia miqësore nënkupton garantimin dhe respektimin e të drejtave, si dhe përshtatjen e sistemit me nevojat e fëmijës, duke u udhëhequr nga parimi i interesit më të lartë të tij/saj.

Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur mban në konsideratë parimin e pjesëmarrjes së detyrueshme të psikologut gjatë të gjithë procedimit penal. Për herë të parë, Kodi diferencon:

- a) Rolin e psikologut si asistues i të miturit gjatë procesit; dhe
- b) Rolin e psikologut si ekspert vlerësues në drejtësinë penale për të mitur.

I. Kur thirret psikologu për të asistuar të miturin?

Kreu II “Parime të Drejtësisë Penale për të Mitur”, neni 18, parashikon se:

- Në çdo fazë të procedimit penal me të miturit në konflikt me ligjin, si dhe gjatë pyetjes së të miturit viktimë ose dëshmitar, pavarësisht nga mosha mbi ose nën 14 vjeç, prania e psikologut është e detyrueshme.
- Psikologu garanton, mbështetjen psikologjike të të miturit dhe vlerëson thëniet e tij, në përputhje me zhvillimin mendor.
- Prania e psikologut synon që të miturit në konflikt me ligjin, të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar t’i sigurohet pyetja në mënyrën e duhur dhe t’i lehtësohet dhënia e dëshmisë nga ana e tij, duke bërë kujdes për të eliminuar frikësimin ose ndrojtjen e të miturit nga procesi.

Kur ju thërrisni një psikolog asistues, kini parasysh që:

- Në veprimet që do të kryeni me të miturin gjatë procesit hetimor, të siguroni praninë e të njëjtit psikolog asistues gjatë gjithë procesit të drejtësisë penale për mitur dhe vetëm nëse kjo është në interesin më të lartë të të miturit.

- Psikologu asistues NUK mund të thirret për të marrë rolin e ekspertit, duke përgatitur vlerësim psikologjik për të njëjtin të mitur.
- Psikologu asistues thirret në ÇDO fazë të procedimit penal (Neni 19).
- Psikologu asistues do të ofrojë ndihmë pa pagesë për të miturin gjatë gjithë procesit penal (neni 20) dhe pagesa e tij mbulohet nga shteti.
- Psikologu asistues do të jetë i pranishëm në çdo fazë që ju do të intervistoni të miturin viktimë/dëshmitar apo në çdo komunikim me të.
- Psikologu asistues është një nga personat me anë të të cilëve ju mund të bëni njoftimin e të miturit viktimë apo dëshmitar, në rast konflikti interesi me përfaqësuesin e vet ligjor, ose kur për shkak të moshës shumë të mitur nuk mund të bëhet njoftimi i drejtpërdrejtë i të miturit (neni 38/2).
- Psikologu asistues mund të marrë pjesë edhe në procesin e ndërmjetësimit (neni 64/4), por më parë do të merret pëlqimi i palëve të përfshira.

Cili është roli i psikologut asistues në procesin hetimor?

Ju do të thërrisni psikologun asistues me qëllim që ai të mbështesë të miturin psikologjikisht dhe emocionalisht gjatë gjithë procesit të marrjes në pyetje, intervistimit apo veprimeve të tjera procedurale.

- **Faza përgatitore**

Kini parasysh t'i jepni psikologut mundësinë që të krijojë një njohje paraprake me të miturin duke u takuar vetëm me të në një mjedis të përshtatshëm a të përshtatur për të miturin. Sado e kufizuar të jetë koha juaj për të mundësuar këtë fazë përgatitore, ky hap nuk duhet anashkaluar.

Kjo do të shërbejë që psikologu të marrë një informacion bazë për të miturin, që lidhet me informacionin mbi historinë e tij familjare, shkollimin, komunitetin, probleme të mundshme të shëndetit, historinë e kaluar me problemet me ligjin, nivelin e zhvillimit dhe gjendjen e tij emocionale. Kjo fazë paraprake i shërben psikologut për të kuptuar nëse i mituri është në gjendjen e duhur për të përballuar procesin e intervistës, por gjithashtu krijon një njohje paraprake që shërben për vendosjen e besimit.

Ky është momenti kur psikologu i referon oficerit të policisë gjyqësore apo prokurorit elemente të caktuara që lidhen me gjendjen e të miturit, që e bëjnë të mundur apo të vështirë vijimin e procesit. Referime në shërbime të tjera mbështetëse janë thelbësore në këtë fazë. Mundësia e shtyrjes së intervistës është gjithashtu një alternativë në këtë moment.

Si do të përgatitet i mituri për intervistë/apo marrjen në pyetje?

Nuk është e domosdoshme që ky proces të kërkojë shumë kohë. Informacioni bazik në lidhje me qëllimin e intervistës, rolin e secilit pjesëmarrës në dhomën e intervistimit, vendin, kohëzgjatjen mesatare, strukturën e intervistës, i duhet dhënë të miturit që në fillim. Po ashtu, psikologu do të sqarojë çdo pyetje apo paqartësi që i mituri ka në lidhje me procesin.

Roli juaj në këtë fazë:

- Sigurohuni që vendi të jetë i përshtatshëm për pyetjen e një të mituri, e po ashtu të mos ketë persona të tjerë që hyjnë dhe dalin nga dhoma.
- Konsultohuni me psikologun për marrjen në pyetje duke diskutuar mbi listën e pyetjeve që keni planifikuar t'i drejtoni të miturit përpara intervistimit apo marrjes në pyetje të të miturit, pasi kështu do të lehtësohet dhënia e dëshmisë, do të eliminohet frika apo ndrojtja.

Intervistimi/Marrja në pyetje

Ndonëse ju do të keni mundësi të konsultoni me psikologun pyetjet tuaja paraprakisht, nëse nuk e keni bërë këtë apo nëse dalin gjatë intervistës pyetje të pakonsultuara më parë, kini parasysh:

- Mos bëni pyetje me zgjedhje të detyruar, mos bëni pyetje të shumëfishta, mos bëni pyetje sugjestionuese. Shmangni ato lloj pyetjesh që dëmtojnë ndërveprimin me të miturin dhe ndikojnë negativisht në gjendjen emocionale të tij/saj.
- Psikologu mund të ndërhyjë gjatë procesit për të lehtësuar komunikimin mes jush dhe fëmijës në çdo rast kur fëmija ka vështirësi për të kuptuar pyetjet tuaja.
- Psikologu mund të sugjerojë momente të ndryshme gjatë intervistës kur duhen bërë pushime.

- Në mënyrë të veçantë, kur fëmijët janë në pozicionin e viktimës, mund të përjetojnë një gjendje emocionale të tillë, që të vështirësojë rrëfimin dhe kjo mund të bëjë që të ketë bllokime dhe pushime të shpeshta, duke bërë që intervista të zgjasë përtej parashikimeve.

II. Kur thirret në procedim një psikolog si ekspert vlerësues?

Prokurori mund të thërrasë një ekspert apo një grup ekspertësh në varësi të të dhënave që i duhet të marrë, për të kryer vlerësimin individual psikologjik të të miturit, që fokusohet në vlerësimin e rrethanave individuale, shendetësore, familjare, sociale dhe mjedisore të të miturit, në mënyrë që të kuptojë personalitetin, përgjegjshmërinë dhe shkallën e përgjegjësisë së tij, (neni 22).

Prokurori kërkon në mënyrë të detyrueshme këtë raport kur:

- Përcaktohet masa alternative e shmangies (neni 47/4/a);
- Caktohet lloji i dënimit (neni 47/4/b);
- I mituri nuk përmbush masat alternative të shmangies (rivlerësim psikologjik, neni 72/3).

Kodi i Procedurës Penale po ashtu parashikon që prokurori të kërkojë vlerësim për “verifikimin e personalitetit të të pandehurit të mitur”: “Organi procedues merr të dhëna për kushtet e jetesës personale, familjare dhe shoqërore të të pandehurit të mitur me qëllim që të sqarojë përgjegjshmërinë dhe shkallën e përgjegjësisë, të vlerësojë rëndësinë shoqërore të faktit si dhe të caktojë masa të përshtatshme penale.”

Kush thirret për kryerjen e vlerësimit? Neni 47(KDM):

1. Ekspert apo grup ekspertësh, ose
2. Specialisti i shërbimit të provës.

Kodi ka përcaktuar qëllimin që duhet të kenë detyrat që i jepen psikologut në përgatitjen e këtij raporti vlerësimi, të cilat janë:

- Të përshkruajë rrezikun e kryerjes së veprës penale, karakteristikat e personalitetit të të miturit, të sjelljes dhe të nevojave të tij, përfshirë edhe nevojat e veçanta;

- Të rekomandojë masat e duhura për të nxitur zhvillimin dhe integrimin e tij në shoqëri.

Për t'u mbajtur në vëmendje në lidhje me Psikologun Vlerësues

- Në varësi të fazës kur kërkohet vlerësimi, si dhe të faktit nëse ka patur vlerësime të mëparshme, këto vlerësime i vihen në dispozicion psikologut, së bashku me çdo dokument tjetër shkresor për t'u mbajtur parasysh gjatë realizimit të vlerësimit.
- Nëse do të jetë e nevojshme, duhen bërë të mundura kontaktet midis psikologut dhe Njesisë për Mbrojtjen e Fëmijëve.
- Jepini udhëzime të qarta psikologut në lidhje me cilat janë çështjet ku duhet të fokusohet vlerësimi në mënyrë që ai t'iu përmbahet këtyre pyetjeve. Megjithatë, lejoni edhe që gjatë vlerësimit, psikologu të paraqesë edhe të dhëna për çështje të tjera që nuk janë përfshirë në kërkesë, si p.sh.: abuzime me fëmijën, etj., nëse ai i ka identifikuar gjatë procedurës së vlerësimit dhe vlerëson se është në interesin më të lartë të fëmijës që këto të dhëna të reflektohen në akt.
- Asnjë test psikologjik, asnjë procedurë, nuk ofron siguri që një individ i caktuar të ketë kryer ose jo një sjellje të caktuar. Shpesh vlerësimet psikologjike janë keqpërdorur e keqinterpretuar në vlerësimet ligjore.
- Në varësi të rastit, ju mund të keni pyetje të tjera, përveç atyre që ka parashikuar shprehimisht neni 47 i Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur. Psikologu vlerësues mund t'ju ndihmojë duke ju dhënë përgjigje dhe mendimin e vet për to.

Raportimi i psikologut si ekspert në çështjet penale

Procesi i vlerësimit psikologjik finalizohet nëpërmjet raportit psikologjik me shkrim. Raporti duhet të përmbledhë procesin e vlerësimit duke bërë transparente:

- Cilat janë pyetjet e prokurorit?
- Cila është procedura e ndjekur?
- Ç'të dhëna janë mbledhur?
- Si ndikojnë ato te konkluzionet e vlerësuesit?

Psikologët janë të trajnuar që ta formulojnë raportin në mënyrë të tillë që t'i sigurojë prokurorit informacionin që i duhet. Ata e dinë se gjuha e raportit duhet të jetë e thjeshtë dhe pa përdorim të terminologjisë që mund ta kuptojë vetëm një psikolog. Po ashtu, psikologët janë të përgatitur që për të mbështetur konkluzionet e tyre, ata duhet të përdorin referenca, fakte dhe ilustrime duke treguar se si janë arritur ato konkluzione.

Çfarë duhet të përmbajë raporti i vlerësimit psikologjik në çështjet penale?

Formati i raportit të vlerësimit psikologjik, në çështjet penale ku të miturit përfshihen, duhet të përmbajë minimalisht:

- Të dhëna bazë për të miturin (gjeneralitetet);
- Pyetjet e ngritura, si dhe kush e kërkoi vlerësimin?;
- Fakti se vlerësimi nuk është konfidencial duhet të përmendet, në kushtet kur ky vlerësim do të ndahet me prokurorin, avokatin dhe gjykatën;
- Metodologjia-përshkrimi i të gjitha burimeve të përdorura;
- Historia personale e të miturit;
- Dokumentacioni i dosjes;
- Burime të treta informacioni;
- Të dhëna nga vëzhgimi i të miturit, qëndrimi gjatë vlerësimit, gjendja mendore, funksionimi i tij i përgjithshëm, aspekte të ndryshme të zhvillimit etj;
- Të dhëna nga vëzhgime dhe teste, apo instrumenta të tjera të përdorura, duke paraqitur edhe kufizimet e tyre. (nëse përdoren, kërkoni çertifikime për instrumentat e përdorur). Nëse ai evidenton elemente për të cilat vlerësime të tjera nevojiten (p.sh. ai i psikiatrit) psikologu e reflekton në rekomandimet e aktit të tij këtë gjetje;
- Konkluzione dhe Rekomandime.

Kini parasysh që në punën e tij psikologu udhëhiqet nga Kodi i Etikës dhe Deontologjisë së Psikologëve në Republikën e Shqipërisë.

KUJDES!

- Kur ju duhet të merrni në pyetje një të mitur apo ta intervistoni atë, apo kur duhet të thërrisni një psikolog ekspert për të kryer vlerësim, ju duhet të zgjidhni një psikolog të specializuar posaçërisht në fushën e drejtësisë penale për të mitur.
- Lista e psikologëve që mund të thirren në rolin e asistuesve, si dhe të vlerësuesve i është dërguar zyrtarisht institucionit tuaj nga Urdhri i Psikologut në Republikën e Shqipërisë. Psikologët e trajnuar për drejtësinë penale për të mitur janë pajisur me çertifikatë dhe kartë identifikimi të posaçme. Nëse në qarkun tuaj nuk ka psikologë të trajnuar posaçërisht për drejtësinë penale për të mitur, atëherë në këtë funksion mund thërrisni një psikolog nga qarku më i afërt. Një psikolog i cili nuk është trajnuar në fushën e drejtësisë penale për të mitur, nuk mund të caktohet në këtë funksion, pasi mund të sjellë pavlefshmërinë e të gjithë procedimit.
- Neni 32 kërkon që edhe psikologu në cilësinë e ekspertit, ashtu si të gjithë aktorët e tjerë të drejtësisë për të mitur, të jenë të kualifikuar dhe të trajnuar posaçërisht në drejtësinë penale për të mitur.

Për të kontaktuar me Urdhrin e Psikologut:

Adresa: Bulevardi Gjergj Fishta, Ndërtesa 26,
Kati 2, Ap.9, Tiranë (pranë E88)

Email: info@urdhriipsikologut.al

sekretaria@urdhriipsikologut.al

presidenti@urdhriipsikologut.al

Web: www.urdhriipsikologut.al